

Baán Tibor

Azok a mezők

Pék Pállal, az éppen induló Pannon Tükör főszerkesztőjével Hules Béla irodalomszervezői tevékenységének köszönhetően (*Vadamosi Füzetek*) ismerkedtem meg.

Hules Béla filléres alapon működő legendás füzetsorozata, amelynek megszületésénél Ács Józseffel együtt bábáskodtam a rendszerváltás hajnalán, lehetőséget nyújtott a korábban bezárt irodalmi kapuk kitérítésére.

Valójában ugyanez a cél vezette Pék Pált is, Nagykanizsa nagyszerű literátorát, mikor útjára bocsátotta a lassan országos ismertségnek örvendő irodalmi folyóiratot, amely a szekértáborokon felül álló gondolkodásával a magyar szellemi élet egyik izgalmas fóruma lett. Mindez ma már irodalomtörténet, akárcsak Pék Pál életműve. Kórházi ágyán feküdt, mikor telefonon beszéltem vele. Betegségéről alig váltottunk pár szót. Visszafogottsága, férfias fegyelme és szemérmessége elfüggönyözte előlem, s nyilván mások elől is, azt a belső küzdelmet, amit az elmúlással vívott. Pontosan érezte s alighanem tudta is, hogy a „minden testnek útján” járva a végső partok közelébe ért. Érzéseiről és gondolatairól utolsó verskötetete *Az elmerült sziget* árulkodik, amelyben sikerül szellemivé párolnia az elmúlás félelmeit. Úgy tűnik, birtokában volt annak a ritka titoknak, mely a létezését nem választja el az elmúlástól, mert tudván tudja, Dante szavaival, hogy „nem maradni jöttem én e helyre”. A *Dis árnyai*-ban idézett mottóhoz szervesen kapcsolódik maga a vers, mely hűen a Pék Pál-i versbeszédhez, vízióban kifejtett élettanulság:

„Azok a mezők mintha égig ---
Azok a lombok csipkeshárnyak.
Azok a fák egy haláltalan
völgy lakói, fényre várnak.”

Szirtes Gábor

„Egyszer mégis visszatér”

A nem-akarás búcsúja

Torkában a halál lüktetésével is verseket írt, nagy gonddal kötetet állított össze, korrektúrázott és javított, pontosított és igazított, amint azt egész életében tette. Tanárként, költőként, szerkesztőként. Hiszen való igaz volt, mit egyik versében írt: ő a némaságba behalt volna. Aztán a világból való kizuhanás korábban megírt állapotával meglehetősen profánul is szembesült 2007 utolsó hónapjaiban. Majd az élőkhoz visszaköltözve megírta élete végső napjainak üzenetét, és 2008 első hónapjaiban megkomponálta önmaga búcsújának halotti beszédét: *Az elmerült sziget* című kötetét.

Utolsó hónapjaiban több levelet váltottunk egymással. Az elsőt 2008. január 26-án, az utolsót április 12-én. Bennük jelzi kiadásra váró kéziratának apróbb, majd nagyobb szövegváltoztatásait: egy-egy betűt, egy-egy szóét, megírja elképzelését a borítóval kapcsolatban (Hieronymus Bosch: *Gyönyörök kertje* című festményének részletét választva), javaslatot tesz a tördelésre. Február 28-i levelében, amikor már harmadszor küld újabb javított anyagot, szabadkozik is: „kérlek, nézd ezt el nekem, de október óta valahogy nem vagyok összeszedett állapotban, innen a kapkodás”. Jelzések már korábban is érkeznek rossz közérzetéről, romló egészségi állapotáról, amit akkor még a javításon átesett motornak, a szívének tulajdonítunk. Január 26-i levelében, melyben véleményemet kéri a tervezett kötetéről, a következőket osztja meg velem: „Most nagyon nem érzem valami jól magamat, de ha szükséges kézbe veszem az anyagot”. Pontosan egy hónappal később, a következő sorok kíséretében küldi meg a véglegesnek szánt változatot: „Ez a küldemény azonban végleges. Időm és kedvem sincs már dolgozni (időm nagy részét orvosi rendelőkben töltöm, értelmetlenül), főként fekszem (ami nagy baj!), így hát lezárom ezt a 10. könyvet, s remélem, több szerencsém lesz vele a megjelenés után, mint a készülődés előtt”.

Közben a fülszöveg megírására ad inspirációt számomra, amit immár a harmadik Pék Pál kötetel kapcsolatban, némi szorongással, de örömmel vállalok. Április 12-i levelében, melyben küldi a korrektúrát, jelzi: a világról se ijedjek meg a jelzett „rengeteg” javítástól, mert azok zöme „esztétikai kívánság, de akad néhány szöveges változtatás is”. A könyv 24. – üresen maradt – oldalára beilleszti egy korábbi versét, az *Exit*-et, mivel úgy mond „illik a gondolatmenetbe”. A fülszö-

vegről pedig azt írja, hogy „rangos és szép; köszönöm. Ki kell férnie, nem volna jó rövidíteni”. Később telefonon ezt nagy örömmel megerősíti: minél többször olvassa, annál jobban tetszik neki. Együttal újra jelzi – a már hónapokkal korábbi – szándékát, az Ünnepi Könyvhéten kiadónk budapesti standjánál június 7-én, szombaton 14 órakor szeretne dedikálni. (A dedikálók „beosztását” őhozza igazítom, ám előző nap este telefonon tett bizonytalan ígéretének már nem tud eleget tenni. Pedig barátai, ismerősei, kiadója várják őt azon az esős, szeles, barátságatlan nap délutánján, a Vörösmarty téren... Éppen úgy, mint már néhány alkalommal, máskor is, évekkor korábban.)

Ám ekkor már az *Exit* utolsó soraiban megrajzolt, most már valósággá váló víziója ragadhatta őt magához: „Világos volt, hogy távolodom./ Mégis/ rámforgott a rettentő kerék,/ s a tenger fölött kiléptem a gépből,/ hisz bennem akkor minden körbeért.” Vagy legalábbis ez a mindent átfogó, mindent lezáró folyamat elkezdődhetett. És fény is gyúlhatott benne. A megvilágosodásé, arról, hogy valóban halállal születünk. És talán arról is, hogy újjászületéssel halunk meg. És ekkor már lassan közeledett „az egyetlen percben a teljes életem” – versében már régen megrajzolt, elképzelt – pillanata. És már hallatszott a távolból az Atlantiszok moraja. És az egykori vértanú ősz reményeinek, az 1956-os forradalom emlékeinek őrzője, az álmok népének hű fia, az igazát rendíthetetlen hittel védő, a szép, szabad hazát kereső és szolgálni akaró, megcsalatott egykori kis kamasz, ki közben érett és jelentős költővé érett, sok évtized küzdelmével és tapasztalatával a háta mögött, készen állt a nagy pillanatra, a végső megmérettetésre. Halk, ám mégis messze hangzó szavai kezdtek összeforrni a közelgő morajlással, összefonódni és eggyé válni a világ addig titkosnak vélt hangjaival. És bár lassan befogadta és elnyelte testét a végső Óceán, most mégis azt érezzük, hogy visszatér még hozzánk, eljön közénk, mert hiszen Tőle tudjuk, hogy „árvasága legmélyére térve/ a boldogtalan úgyszólván visszajön”.

Sorsunk őrzi tehát az ő történetét. És utolsó küldeményét, *Az elmerült sziget* verseit is sokaknak közvetítette és fogja még közvetíteni a posta. Feladóként Pék Pál költő fog szerepelni a borítékon, kit soha nem emelt oda ez a törpe kor, mit megérdemelt volna. Pedig tartotta bennünk, kortársaiban a hitet, és hirdette, hogy e „sakál világban” is van menekvés: a „tisztá egék tavában fürdető élet”, a magába zárkozó lét és a végső földre való eljutás reménye mindenki számára megadatott. Mert bármit üzen is a múltjával e „rogyant nép”, érdemes hinni a jövőben, s titkon „ragyogtatni egy csillagot”. Mert a hűség Társ is feledtetheti a „kifosztott arcok hétköznapi poklát”. Mert az ima, a könyörgés sem hiábavaló az Úrhoz egy boldogabb ország eljöveteleért. Mert lehet tisztábban élni, mint az ország. És mert el lehet ugyan süllyedni a végtelen Óceán mélyén, ám az Atlantiszok vissza-visszatérő moraja az „álomtalan nép” számára az erkölcsi helytállás örök mementója lehet: hangos figyelmeztetés és követendő példa. Olyan, mint amilyen Pék Pál a költő és az ember volt.

Nemes László: Templom a karszton (2008)